

BAARMOEDERONTSTEKING VOORKOMEN MET MANAGEMENT

Zowat 15 tot 40% van de dieren op een gemiddeld melkveebedrijf maakt de eerste twee weken na afkalven een klinische baarmoederontsteking door, waarbij de ziekte persisteert bij 20% van de dieren als het alom gekende witvuilen. Tot 50% van de dieren vertoont twee maanden na de kalving nog steeds ontstekingscellen in de baarmoeder die de kans op drachtig worden sterk verminderen.

– Elke Depreester, UGent

De vruchtbaarheid op melkveebedrijven is economisch van zeer groot belang. Iedere kalving wordt immers gevolgd door een lactatiepiek. Het is de kunst de lactatiepieken voldoende kort op elkaar te laten volgen zodat de koeien voldoende melk blijven produceren tot de droogstand. Jammer genoeg zien we dat, samen met een stijging van de melkproductie, er bij melkkoeien een daling van het drachtigheidspercentage en een stijging van de tussenkalftijd optreedt. Naast een goede werking van de eierstokken, is ook een gezonde baarmoeder noodzakelijk voor een goede 'ontvangst' van het jonge embryo en een goede groei van het embryo. Zo niet kan embryonale sterfte optreden, een van de grootste oorzaken van verminderde vruchtbaarheid bij melkkoeien. Baarmoederproblematiek kort na het afkalven is dus een belangrijke oorzaak van verminderde vruchtbaarheid. Een acute klinische baarmoederontsteking tijdens de eerste twaalf dagen na het afkalven wordt gezien bij zo'n 15 tot 40% van de dieren. Daarnaast kan gemiddeld 15 tot 20% van de dieren op het bedrijf vanaf twee à drie weken na het afkalven gaan witvuilen. Wegens de behandelingskosten en de mogelijke productieverliezen betekent dit een belangrijk economisch verlies.

Klinische baarmoederontsteking

Bij iedere kalving komen er bacteriën in de baarmoeder terecht. Indien de koe een goede weerstand heeft en de bevuiling van de baarmoeder niet overmatig is, zal de koe in staat zijn om zonder hulp van buitenaf de binnengedrongen kiemen op te ruimen zodat het in de meeste gevallen niet tot een baarmoederontsteking zal komen, en de koe dus ook niet ziek zal worden. In sommige gevallen is dat echter niet zo. Bijvoorbeeld bij een abortus, bij een moeilijke geboorte die lang heeft geduurd of wanneer de koe aan de nageboorte heeft gestaan, zal het aantal kiemen dat zich kan vermeerderen in de baarmoeder veel groter zijn. Ook wanneer de kalving in minder goede hygiënische omstandigheden plaatsheeft, zullen er zich massaal kiemen in de baarmoeder ontwikkelen. Hierdoor zal het aantal bacteriën in de baarmoeder groter worden dan dat de koe en haar weerstand aankunnen, waardoor de koe uiteindelijk ziek zal worden. Dergelijke baarmoederontstekingen kunnen zich in verschillende vormen manifesteren. Soms is de koe vijf tot veertien dagen na het afkalven traag, eet ze minder, geeft ze minder melk en maakt ze een zieke indruk met een stinkende uitvloeiing, die vaak chocoladekleurig van uitzicht is

Een koe met roodbruine stinkende uitvloeiing door een acute klinische baarmoederontsteking. Deze koe heeft 20% kans om later te gaan witvuilen en ook moeilijker drachtig te worden.

(zie foto). Bij andere dieren is het eerder een chronisch verlopende aandoening met als belangrijkste symptoom witvuilen, meestal vanaf twee tot drie weken na het afkalven. Klinisch zijn dergelijke koeien echter niet ziek. Wanneer dergelijke infecties niet tijdig worden opgemerkt en niet correct worden behandeld, kan de baarmoeder of de eileider zodanig worden aangetaast dat de dieren zeer moeilijk of zelfs niet meer drachtig kunnen worden.

Subklinische baarmoederontsteking

In recent onderzoek gaat ook steeds meer aandacht naar meer verdoken vormen van baarmoederontsteking, die men een 'subklinische baarmoederontsteking' noemt. Het is net als bij de koeien met een subklinische uierontsteking: er is helemaal niets afwijkends waar te nemen aan deze koeien. Wanneer er echter een staaltje wordt genomen van hun baarmoeder, dan vindt men te veel ontstekingscellen terug, net zoals men bij koeien met een subklinische uierontsteking als enige afwijking te veel ontstekingscellen terugvindt in de melk. In principe komt het er dus op neer dat uit onderzoek blijkt dat heel wat koeien die problemen hebben om drachtig te worden, een te hoog celgetal hebben ... in de baarmoeder. Dit wijst erop dat er

in de baarmoeder nog steeds een ontstekingsproces bezig is, dat ertoe leidt dat de koeien moeilijker drachtig worden.

Voorkomen is beter dan genezen

Het behandelen van dieren met een klinische baarmoederontsteking verloopt niet altijd zoals verwacht, met vaak ernstige problemen met het drachtig worden van de koeien. Daarnaast moeten we er als melkveehouder en dierenarts ook steeds meer naar streven om het antibioticagebruik te beperken op onze bedrijven. Daarom is ook bij de baarmoederproblemen na het afkalven hét devies: beter voorkomen dan genezen! De basis van deze preventie bestaat enerzijds uit om de invasie van bacteriën in de baarmoeder zo veel mogelijk te beperken. Anderzijds moet je de afweer van de koeien zo veel mogelijk optimaliseren rond het moment van afkalven.

Afkalfbox en aandachtspunten bij geboortehulp

Het vermijden van een massale invasie met kiemen is vooral gebaseerd op het vermijden van moeilijke verlossingen en op

Probeer de afweer van de koeien rond het afkalven zo veel mogelijk te optimaliseren.

het nastreven van een goede hygiëne bij het afkalven. Een goede stierenkeuze om zware verlossingen te vermijden, is reeds een eerste zeer belangrijk aspect. Koeien moeten in een propere omgeving kunnen afkalven, best in een dik ingestrooide box. We moeten opmerken dat deze box niet gebruikt mag worden als ziekenboeg, aangezien hij anders één grote verzamelmak van bacteriën wordt. Telkens er een nieuwe koe afkalft, moet je vers stro bij strooien in de box. Op het moment van de kalving laat je de koe zo veel mogelijk 'haar plan trekken'. Enkel wanneer je ziet dat de koe perst en het kalfproces niet vordert, moet je ingrijpen. Geduld is hierbij een mooie gave. Als de koe effectief moet worden geholpen bij de verlossing, dan gebeurt dit vanzelfsprekend zo hygiënisch mogelijk. Na het wassen van de koe rond en onder de staart, moet de helper ook zijn handen en armen ontsmetten. Het gebruik van glijmiddel is noodzakelijk om beschadigingen van de geboorteweg te vermijden.

Afweer van de koe

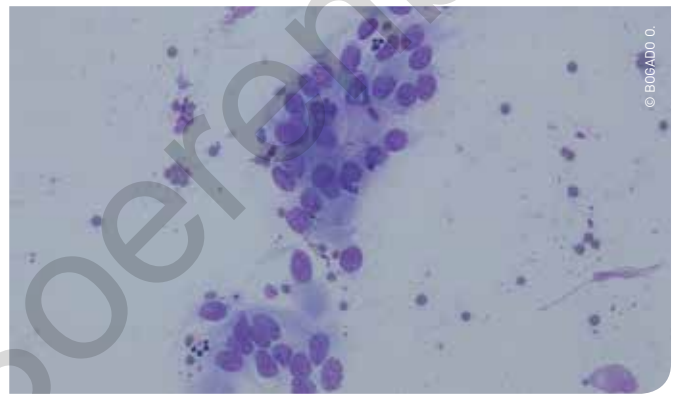
De koe goed voorbereiden op het opruimen van het afval in de baarmoeder, kan door stress en metabole aandoeningen rond het moment van afkalven zo veel mogelijk te beperken. Stress beperken heeft vooral te maken met de omgeving waarin we de koe laten afkalven. Zo is het bijvoorbeeld fout om koeien die gewoon zijn om vrij in een ligboxenstal rond te lopen, rond het moment van afkalven af te zonderen en aan te binden in een afgelegen ruimte. Doordat deze koeien dit niet meer gewoon zijn, ervaren zij meer stress. Zo zal het afkalfproces afremmen en neemt de kans op een infectie van de baarmoeder toe. Zoals we eerder vermeldde, is het veel beter de koeien te laten afkalven in een dik ingestrooide box waarin ze vrij kunnen loslopen en het contact met de rest van de koppel behouden blijft. Het verblijf in deze box moet zo kort mogelijk worden gehouden. Je mag de koe pas verhuizen naar de box vanaf het moment dat ze duidelijk aanstalten maakt om te kalven. Van zodra de nageboorte is afgekomen, wordt de koe best weer bij de kudde gelaten. Wanneer ze te lang in de box moet blijven,

zal de drogestofopname na het afkalven duidelijk lager zijn. Aangezien de energiebalans erg belangrijk is, zowel voor de weerstand van de dieren als voor het opnieuw op gang komen van de eierstokken na het afkalven, is het belangrijk om direct na het afkalven de eetlust te stimuleren. Een snelle stijging van de drogestofopname na het afkalven is immers nodig om zowel de gezondheid als de productie van de koeien te optimaliseren.

Beter voorkomen dan genezen

Het is veel beter om baarmoederontstekingen te vermijden dan ze te moeten genezen. Hierbij is het management rondom het moment van afkalven van zeer groot belang, eerder dan gebruik van antibiotica om achteraf problemen op te lossen. Het vermijden van stress en het optimaliseren van de hygiëne en de drogestofopname rondom het moment van afkalven zijn hierbij de belangrijkste factoren.

Binnenkort vindt er in de faculteit Diergeneeskunde in Merelbeke een internationaal congres plaats waarop uitgebreid zal worden gediscussieerd over deze nieuwe vorm van baarmoe-

Bij een koe met subklinische baarmoederontsteking zit de baarmoeder nog vol ontstekingscellen die een goede ontvangst en groei van het embryo tegengaan.

derontsteking. Bovendien zal dit congres ook aandacht besteden aan nieuwe methoden voor behandeling, zeker nu we rekening moeten houden met een verminderd gebruik van antibiotica. ■

Elke Depreester is verbonden aan de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent.

